

VIII COL·LOQUI INTERNACIONAL D'ESTUDIS
TRANSPIRINENCs
La religió als Pirineus: territori, societat i cultura
Núria, 27, 28 i 29 de setembre de 2013

PROGRAMA

Divendres 27 de setembre

17.00 h - Acreditació i recollida de la documentació a l'estació de Queralbs del Cremallera de Núria.

19.00 h - Inauguració

19.15 h - **Conferència inaugural: "El santuari de Núria: de les percepcions paisatgístiques barroques i romàntiques a la modernització arquitectònica noucentista"**, a càrrec de Joaquim M. Puigvert (UdG)

20.15 h - Presentació de la publicació *Devocions pintades: Retaules de les Valls d'Àneu (segle XV-XVI)* (Pagès ed. - Consell Cultural de les Valls d'Àneu), d'Alberto Velasco

22.00 h - Presentació entorn al Retaule de Sant Ermengol que es representa el mes d'agost a la Seu d'Urgell

Dissabte 28 de setembre

10.00 h - Ponència Àmbit 1: **Paisatges de la religió: cultura material i immaterial vinculada a la religió als Pirineus**
"Pervivència de les antigues cosmovisions en les Històries Sagrades dels Pirineus", a càrrec de Josefina Roma, antropòloga

10.45 h - Pausa-cafè

11.15 h - Comunicacions Àmbit 1

11.15 – 11.40 h - Taula 1:

- **Arqueologia del paisatge sonor: campanes i campanars a l'àrea pirinenca als segles VIII-XIII.** Laura DE CASTELLET. Universitat de Barcelona

- **Sant Eudald, un patró transpirinenc. D'Acs a Ripoll. Apunts d'història i llegenda.** Daniel PALOMERAS I CASADEJÚS i Florenci CRIVILLÉ I ESTRAGUÉS. Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès

- **La capella castral de Mataplana, centre jurídic de la baronia "iuxta" la Domus-palau.** Eudald MAIDEU I PUIG. Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès

11.40 – 12.05 h – Taula 2:

- **Els delmes de la vall de Camprodon (segles X-XIV).** Elvis MALLORQUÍ. Centre d'Estudis Selvatans

- **Els Corporals d'Arcavell: el culte a un miracle eucarístic a la Seu d'Urgell.** Lluís OBIOLS PEREARNAU i Laia CREUS GISPERT. Institut d'Estudis Comarcals de l'Alt Urgell

- **Notre-Dame de Garaison, sanctuaire pyrénéen et lieu de pèlerinage à l'heure de la Réforme catholique.** Estelle MARTINAZZO. Université Montpellier III-Paul Valéry

12.05 – 12.30 h – Taula 3:

- **Itàlia i la iconografia del Santuari de la Mare de Deu de Núria.** Montserrat MOLI FRIGOLA. Il Università degli Studi di Roma "Tor Vergata", Real Academia de la Historia, Centro er la Cultura e l'Immagine di Roma /Accademia Nazionale dei Lincei, Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès et altri

- **Diferents aspectes de la religiositat popular a través de l'anàlisi de dues cançons de l'Obra del Cançoner Popular recollides a les contrades pirinenques.** Carme RUBIO LARRAMONA. Universitat de Vic, membre del grup de recerca *Textos literaris contemporanis: estudi, edició i tradició*

- **Capelletes i altres elements de culte religiós dins l'espai domèstic rural al Berguedà.** María del Agua CORTÉS ELÍA. Llicenciada en Història, arqueòloga. Doctoranda a la UAB

12.30 h -12.55 – Taula 4:

- **Verdaguer, mirall per a la clerecia nord-catalana de finals del segle XIX i principis del segle XX.** Núria CAMPS i Ramon PINYOL. Universitat de Vic

- **La recreació del paisatge nurienc. Els inicis del turisme religiós a Catalunya (1866- 1967).** Miquel SITJAR I SERRA. Doctorand en Turisme Cultural (Universitat de Girona)

- **Els aplecs a l'entorn del Parc natural de l'Alt Pirineu: síntesi de valors culturals i espirituals en un entorn natural privilegiat.** Josep Maria MALLARACH, Nieves CALLADO i Pau SANOSA. Associació Cultural Silene

12.55 – 13.30 – Taula 5:

- **La bellesa del paisatge pirinenc com a lloc de repòs, de la localització a la dispersió.** Beatriu TENAS. Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès

- **Lugares de culto: ¿el paisaje sobre el personaje? El ejemplo de Arantzazu (Gipuzkoa).** Xabier KEREXETA. Kalegoi Kultura

- **Taure troba la verge enterrada.** Ester GARCIA I LLOP. Universitat Autònoma de Barcelona. Departament d'Art i Musicologia

- **Camins i celebracions de romiatge al Pirineu oriental.** Antoni LLAGOSTERA FERNÁNDEZ. Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès

En aquest àmbit també es presentaran les següents comunicacions:

- **Gravats rupestres a la regió septentrional de la serralada del Cadí.** Jordi CASAMAJOR. Societat Andorrana de Ciències. Universitat d'Andorra

- **L'alta muntanya i els símbols religiosos (títol provisional).** Rafel FOLCH MONCLÚS. Direcció General de Cultura Popular, Associacionisme i Acció Culturals. Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya

13.30 – 14.00 h - Debat

14.00 h. Dinar

Àmbit 2: La religió en la història pirinenca: continuïtats i ruptures

16.00 h - **Ponència Àmbit 2, "Les Pyrénées au XVIe siècle : une frontière politique et religieuse"**, a càrrec de Serge Brunet, (catedràtic d'Història moderna a la Universitat Paul-Valéry Montpellier III i membre de l'Institut Universitaire de France)

16.45 h. Comunicacions Àmbit 2

16.45 – 17.10 h – Taula 1:

- **Les repercussions de la falsa dotalia de Santa Maria de Ripoll (888) al precepte del rei Lotari (982) i a la butlla del Papa Sergi IV (1011).** Josep CAMPRUBÍ SENSADA. Doctor, membre del Seminari de Paleografia, Codicologia i Diplomàtica de la UAB, i soci del Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles

- **Els monestirs com a part de l'estratègia comtal en el control del territori. El cas de Santa Cecília d'Elins fins al 1080.** Climent MIRÓ I TUSET. Institut d'Estudis Comarcals de l'Alt Urgell

- **Bernat Roger d'Urgell, un bisbe imposit?** Carles GASCÓN CHOPO. Institut d'Estudis Comarcals de l'Alt Urgell

17.10 – 17.35 h – Taula 2:

- **Estudi i presentació d'un procés de bruixeria del segle XIV a Ripoll contra dues dones.** Josep RIBAS I SOLÀ. Arxiu Comarcal del Ripollès

- **El Col·legi de Preveres de Santa Maria de Puigcerdà, la dimensió econòmica d'una institució religiosa.** Erola SIMON LLEIXÀ
Arxiu Comarcal de Puigcerdà

- **La immigració francesa vista com un perill a l'ortodòxia catòlica de la Monarquia Hispànica.** Alexandra CAPDEVILA MUNTADAS. Dra. en Història i Graduada Superior en Arxivística i Gestió Documental

17.35 – 17.55 – Taula 3:

- **Religion et structures sociales pyrénéennes : l'ostau au temps des réformes. Problématiques et pistes de recherche à partir du cas du Béarn (XVIe-XVIIe siècles).** Thierry ISSARTEL. Professeur de Chaire Supérieure, Chercheur associé à l'UPPA/ITEM

- **Una nova societat a la Ribagorça: protestantisme i republicanisme a l'Isàvena (1918-1938).** Carles BARRULL PERNA. Centre d'Estudis Ribagorçans i Institut Ramon

Muntaner

17.55 - 18.15 h. Debat

18.15 – 18.30 h - Descans

18.30 h - **Taula rodona. Religió, patrimoni i poder**

Intervenien:

- Carles Gascón (Institut d'Estudis Comarcals de l'Alt Urgell)
  - Jordi Campillo, arqueòleg
  - Alberto Velasco (Museu de Lleida: Diocesà i Comarcal)
  - Gerhard Lang, historiador
- Modera: Oscar Jané (UAB)

19.30 h - Cloenda

Diumenge 29 de setembre

9.30 h - **Caminada fins a Queralbs pel camí de romiatge**, explicant aspectes tècnics, històrics i llegendaris d'aquest camí, a càrrec d'Antoni Llagostera. Trobada davant del Santuari de Núria

Aquesta activitat s'emmarca en les **Jornades Europees de Patrimoni 2013**.

14.00 h - Dinar de cloenda a l'Hostal Les Roquetes de Queralbs

ORGANITZA

Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès, Patronat Francesc Eiximenis – Diputació de Girona, IDAPA-Institut per al Desenvolupament i la Promoció de l'Alt Pirineu i l'Aran, Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana, Centre d'Estudis Ribagorçans i Institut Ramon Muntaner

SECRETARIA DEL COL·LOQUI

Institut Ramon Muntaner

Mas de la Coixa, Rotonda Eix de l'Ebre s/n

43770 Móra la Nova (Tarragona)

Tel. 977401757 a/e: pineda@irmu.org